

การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านระเว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

The Evaluation Of Local Curriculum : A Case Study Of Chum Chon Ban Raway School,
Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 3

ไสว โพธิ์ไทร* และรสวลีย์ อักษรวงศ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินและเพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 สร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์สำหรับประเมินหลักสูตร โดยใช้รูปแบบผู้เชี่ยวชาญของบุญส่ง นิลแก้ว ผู้ประเมินความสอดคล้องระหว่างประเด็นกับตัวบ่งชี้ และประเมินความเหมาะสมของเกณฑ์ประเมินหลักสูตร ได้ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์จำนวน 7 ท่าน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นประเมินกับตัวบ่งชี้ ใช้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 3.51 ขึ้นไป ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยกว่า 1.00 เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้กับเกณฑ์การประเมินกำหนดร้อยละ 60 ขึ้นไปของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกัน ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครองและวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากระยะที่ 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการประเมินพบว่า

1. การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์สำหรับการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว ทั้ง 4 ด้านได้ตัวบ่งชี้การประเมิน 124 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน 124 เกณฑ์ แบ่งเป็น 1) ด้านบริบทจำนวน 38 ตัวบ่งชี้ 38 เกณฑ์ 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้นจำนวน 28 ตัวบ่งชี้ 28 เกณฑ์ 3) ด้านกระบวนการ จำนวน 28 ตัวบ่งชี้ 28 เกณฑ์ 4) ด้านผลผลิตจำนวน 30 ตัวบ่งชี้ 30 เกณฑ์

2. ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเวมีดังนี้

ด้านบริบท ผลการประเมินสภาพทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน ความพร้อมของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา จุดเน้น/เป้าหมาย คุณภาพนักเรียน โครงสร้าง เวลาเรียน กรอบ และสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ด้านปัจจัยเบื้องต้น ผลการประเมินความพร้อมและศักยภาพของผู้บริหาร ครูผู้สอน วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ และงบประมาณ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

* ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

** อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี : ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ด้านกระบวนการ ผลการประเมินการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ด้านผลผลิต ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดเน้น/เป้าหมาย คุณภาพนักเรียน ผลจากการดำเนินงานตามหลักสูตรท้องถิ่นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

ผลการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลสนับสนุนความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนชุมชนบ้านระเว ซึ่งมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบมีการศึกษาวิเคราะห์สภาพความต้องการของชุมชนและความสามารถของครูผู้สอน ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมี การบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีทั้งก่อนนำไปใช้ขณะใช้และหลังการใช้ มีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอนอกจากนั้นโรงเรียนมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านการบริหารด้านหลักสูตรด้านบุคลากรและด้านงบประมาณที่ดีทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดี

Abstract

The research aimed to construct indicators and evaluation criteria and to evaluate the local curriculum of Chumchon Ban Raway School under the jurisdiction of Ubon Ratchathani's primary educational service area office 3 in light of context, preliminary factors, process and output. The research methodology was divided into two stages: in stage one, the indicators and the evaluation criteria for a, who evaluated congruence between the issues and indicators and the suitability of the criteria. There were seven educational experts, administrators and educational supervisors involved in the study. The research tool was a questionnaire. Congruence between the evaluation aspects and indicators averaged 3.51. A standard deviation was less than 1.00. The criteria used for a congruence between the indicators and the evaluation was set at 60 % upwards. Stage two was concerned with an evaluation of a local curriculum of Chumchon Ban Raway School. The informants were school administrators, teachers, the education commission, students, students' parents and local wisdom personnel totaling 152. The tools used in the data collection were the questionnaire and the interview. Statistics used were percentage, mean and standard deviation.

The evaluation findings were as follows:

1. Concerning a construction of indicators and evaluation criteria of the local wisdom of Chumchon Ban Raway School, 124 indicators and 124 evaluation criteria were obtained: (1) the context had 38 indicators and 38 criteria, (2) the primary factor had 28 indicators and 28 criteria, (3) the process had 28 indicators and 28 criteria, (4) the output had 30 indicators and 30 criteria.

2. The results of the local curriculum evaluation used at Chumchon Ban Raway School were as follows:

Context With the general conditions of Chumchon Ban Raway School and the community, the readiness of administrators, teachers, and the committee, objectives/ quality of the students, framework and the substance of learning well evaluated, they were found to be highly suitable.

Preliminary research Based on the evaluation, it was found that readiness and potential of the administrators, teachers, local wisdom personnel, instructional media, learning sources and budget were overall moderately suitable.

Process Administration of a local curriculum, communal participation, learning activities, measurement and evaluation were overall highly suitable.

Output Learning achievement, learners' faculty, desirable characteristics, quality, and the outcome of the curriculum-based operation were overall highly suitable.

บทนำ

สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง โดยใช้กรอบการจัดทำหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดไว้ให้ และจัดทำหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในท้องถิ่นและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสถาบันครอบครัว ท้องถิ่น สังคมและประเทศชาติ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยั่งยืน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมการกีฬาภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 10) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการที่สำคัญคือ เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นย้ำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนหรือครูและนักเรียนร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริงเรียนแล้วเกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมีความสุข หลักสูตรท้องถิ่นจึงเป็นหลักสูตรที่มาจากปัญหาและความต้องการของผู้เรียน เป็นหลักสูตรเฉพาะที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่น (กรรณิการ์ แยมเกษร 2540 : 37) หลักสูตรท้องถิ่นมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น โดยสถานศึกษาต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนและท้องถิ่น ประกอบกับข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตามที่เขตพื้นที่การศึกษากำหนดกรอบ จุดเน้น เป้าหมาย คุณภาพของผู้เรียน รูปแบบ ลักษณะ วิธีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสามารถจัดในลักษณะของการกำหนดสาระการเรียนรู้ที่มีความเป็นท้องถิ่นไว้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือจัดทำเป็นรายวิชาเฉพาะ โดยมีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งการให้บุคลากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ด้วย (ชนัท ธาตุทอง 2549 : 98)

การทำการกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ถ้ามีการประเมินผลกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย จะทำให้ทราบว่าข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาจากสาเหตุหรือปัจจัยใด ซึ่งจะทำให้สามารถหาทางแก้ไขข้อบกพร่องนั้นได้ทันที (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539 : 189) การประเมินหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะได้รู้ถึงคุณค่าของหลักสูตรตัดสินว่าคุณภาพของหลักสูตรมีคุณภาพดีเพียงใด และผลผลิตของหลักสูตรคือ ผู้เรียน เมื่อจบออกไปแล้วเป็นอย่างไร การประเมินหลักสูตรนั้นกระทำต่อเนื่องคือ ประเมินตั้งแต่ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ขณะที่ทดลองใช้ และเมื่อประกาศใช้หลักสูตรแล้วเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินควรจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้การประเมินหลักสูตรเป็นระบบระเบียบ และ

เป็นแนวทางวิทยาศาสตร์ ประเมินได้ตามจุดที่ต้องการและควรประเมินผลทั้งหมดของหลักสูตร (สันต์ธรรม บำรุง 2527 : 155)

โรงเรียนชุมชนบ้านระเว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นใช้ตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และกรอบหลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ซึ่งสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดเน้นของสถานศึกษาและความต้องการของชุมชน โดยหลักสูตรท้องถิ่นได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2553 (โรงเรียนชุมชนบ้านระเว 2553 : คำนำ) โดยในปีการศึกษา 2554 โรงเรียนได้ใช้หลักสูตรท้องถิ่นครบเวลา 1 ปี ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ครูผู้สอนได้จัดทำหน่วยการเรียนรู้ขึ้นทั้งในรูปแบบการสอดแทรกสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ตลอดจนรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นอย่างหลากหลาย ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้และโครงสร้างเวลาเรียน ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด ดังนั้นเพื่อให้ทราบข้อมูลผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงเห็นสมควรให้มีการประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพในด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการและด้านผลผลิตที่ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นไป ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ประเมินจึงสนใจที่จะประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว ซึ่งผู้ประเมินเล็งเห็นความสำคัญและคุณค่าในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า มีคุณภาพ เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ เพียงใด และประสงค์จะให้มีการประเมินหลักสูตรทุกแง่มุมอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้และมีแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์การประเมิน

1. เพื่อสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์สำหรับการประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว
2. เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product)

ขอบเขตการประเมิน

การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ดำเนินการประเมินภายใต้ขอบเขตการประเมินดังนี้

1. การประเมินครั้งนี้ได้ประยุกต์รูปแบบการประเมินของซีบี (CIPP Model) โดยเก็บข้อมูลทั้งด้านบริบทและด้านปัจจัยเบื้องต้น เก็บข้อมูลโดยศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียนทั้งในระยะก่อนและขณะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี และแผนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ด้านกระบวนการ เก็บข้อมูลในการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ด้านผลผลิตประเมินจากจุดเน้นเป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่นและผลที่เกิดขึ้นต่อโรงเรียน ชุมชน ผู้บริหาร ครูและตัวนักเรียน ตลอดระยะเวลาที่ใช้หลักสูตรท้องถิ่น

2. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 2.1 กลุ่มที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ จำนวน 7 คน

2.2 กลุ่มที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครอง รวม 150 คน

3. การประเมินหลักสูตรดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

วิธีดำเนินการประเมิน

การวิจัยครั้งนี้ผู้ประเมินได้แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ระยะคือ 1) การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน 2) การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน ในการสร้างประเด็นประเมินตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินผู้ประเมินได้ใช้รูปแบบผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูล** ในการสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์สำหรับการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนชุมชนบ้านระเว มีเกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา และด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาในเทศก์ จำนวน 7 คน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** เครื่องมือที่ใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความสอดคล้องระหว่างประเด็นประเมินกับตัวบ่งชี้ และความเหมาะสมของเกณฑ์ประเมิน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตราประเมิน 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างประเด็นกับตัวบ่งชี้ ส่วนความเหมาะสมของเกณฑ์การประเมินนั้นใช้แบบตรวจสอบรายการที่มีรายการให้เลือกคือเหมาะสมกับไม่เหมาะสม สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญเลือก จำแนกเป็นด้านบริบท 38 ตัวบ่งชี้ ด้านปัจจัยเบื้องต้น 28 ตัวบ่งชี้ ด้านกระบวนการ 28 ตัวบ่งชี้ และด้านผลผลิต 30 ตัวบ่งชี้

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้ประเมินได้นำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้เชี่ยวชาญ พร้อมส่งแบบประเมินและหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 ท่าน และรับคืนด้วยตนเอง หลังจากนั้นได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้องของแบบประเมิน เมื่อได้ตัวบ่งชี้ที่สามารถตอบตรงตามประเด็นประเมินตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้ประเมินได้จัดทำเป็นแบบสอบถามส่งให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะจึงปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และจัดพิมพ์เป็นแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ต่อไป

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินได้นำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. **เกณฑ์การประเมิน** เกณฑ์ที่ผู้ประเมินใช้สำหรับสร้างตัวบ่งชี้เกณฑ์การประเมินและความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้กับรายการประเมินดังนี้

5.1 เกณฑ์สำหรับพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินกับตัวบ่งชี้คือ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าน้อยกว่า 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด 2535 : 100)

5.2 เกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างตัวบ่งชี้กับเกณฑ์การประเมินคือ ตั้งแต่ร้อยละ 60 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2538 : 174) ของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกัน

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครอง รวมผู้ให้ข้อมูล 150 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว มีดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สร้างตามแนวของ Likert โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ ระดับการศึกษา ระยะเวลาปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ลักษณะเป็นข้อคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านบริบท จำนวน 38 ข้อ ด้านปัจจัยเบื้องต้น จำนวน 28 ข้อ ด้านกระบวนการ จำนวน 28 ข้อ ด้านผลผลิต จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนผู้ปกครองนักเรียนและวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นด้านกระบวนการ จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบแสดงความคิดเห็นด้านผลผลิต จำนวน 46 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นการแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้กำหนดครอบคลุมด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านระเว เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลภายในโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ 2) นำแบบสอบถามส่งและรับคืนจากผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนแบบสัมภาษณ์ ผู้ประเมินส่งแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลและนัดหมายสัมภาษณ์ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ใช้วิธีโดยพูดคุยตามหัวข้อในแบบสัมภาษณ์แล้วจดบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบประเมินที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน

ผลการสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินได้ตัวบ่งชี้ 124 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินหลักสูตร 124 เกณฑ์

2. ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว

2.1 ผลการประเมินด้านบริบทโดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.2 ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.3 ผลการประเมินด้านกระบวนการโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน

2.4 ผลการประเมินด้านผลผลิตพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน

อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนชุมชนบ้านระเว โดยประยุกต์ตามรูปแบบการประเมินซีปป (CIPP Model) มีผลการประเมินที่สามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน การสร้างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินได้ตัวบ่งชี้ 124 ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน 124 เกณฑ์ ครอบคลุมประเด็นการประเมินตามรูปแบบการประเมินได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต โดยตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นสามารถชี้ถึงผลการดำเนินงานของหลักสูตรท้องถิ่นในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ผู้ประเมินสามารถวิเคราะห์ผลได้อย่างชัดเจน

ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ผลการประเมินสามารถอภิปรายผลได้ตามรายด้านดังนี้

ด้านบริบท พบว่า ค่าเฉลี่ยจากผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนชุมชนบ้านระเว โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนได้กำหนดรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้วิเคราะห์และใช้ข้อดีประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลจากหลักสูตรเดิม ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน รวมถึงหลักการและนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาใช้ในกระบวนการต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรและใช้เป็นกรอบในการพิจารณาหลักสูตรของโรงเรียน

ด้านปัจจัยเบื้องต้น โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และเป็นโรงเรียนระดับอำเภอรุ่นที่ 3 (โรงเรียนในฝัน) จึงได้รับงบประมาณการจัดการศึกษาจากรัฐบาล และงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน จึงทำให้มีความพร้อมในการจัดซื้อจัดหาสื่อที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารได้มีการนิเทศ ติดตาม การใช้หลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุก ๆ ด้าน

ด้านผลผลิต โดยภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่ผู้บริหาร ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองในชุมชนที่ประกอบอาชีพ ร่วมกันจัดทำตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

ด้านบริบท

1. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในแต่ละระดับชั้น ครูผู้สอนควรศึกษามาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา และศึกษาจุดเน้น/เป้าหมาย และกรอบสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรท้องถิ่นให้ชัดเจนก่อนนำไปจัดทำหน่วยการเรียนรู้
2. ครูควรร่วมมือกันจัดทำหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ไปตามจุดเน้น/เป้าหมาย และกรอบสาระการเรียนรู้เดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา แต่ให้มีการต่อยอดสูงขึ้นตามระดับชั้น

ด้านปัจจัยเบื้องต้น

1. โรงเรียนควรผลิตตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอน แบบฝึกหัดหรือสื่อต่าง ๆ ขึ้นใช้เอง เพื่อให้เหมาะสมกับหลักสูตรท้องถิ่น และควรมีการศึกษาค้นคว้าสิ่งที่เป็นความรู้ใหม่ ๆ วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย วิธีการนำเสนอในบทเรียนและความรู้พื้นฐานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ควรให้การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้กับครูผู้สอน เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

ด้านกระบวนการ

1. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่เน้นกระบวนการกลุ่มและการฝึกปฏิบัติจริงในภาคสนาม
2. ครูควรจัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเป็นระยะ ๆ ทุก ๆ ปี พร้อมทั้งจัดทำเป็นรายงานเพื่อติดตามความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของหลักสูตรท้องถิ่นให้ทันสมัยยิ่ง ๆ ขึ้นไป
3. ควรนำวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ในท้องถิ่นเข้าร่วมจัดการเรียนการสอน

ด้านผลผลิต

1. ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพหุปัญญาและทักษะต่าง ๆ พร้อมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการคิด การทำงาน ได้เรียนรู้การใช้ทักษะชีวิตในชีวิตประจำวัน เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองในการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
3. ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถผลิตชิ้นงานที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและจำหน่ายได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นในแต่ละสถานศึกษาเพื่อจะได้ข้อมูลที่สะท้อนปัญหา ข้อบกพร่อง และส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น
2. การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ประเมินจากภายนอกเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการประเมินเพื่อให้ได้ผลการประเมินในแต่ละมุมมอง

บรรณานุกรม

- กรณีการ์ แยมเกสร. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2550.
- ชนันท์ ธาดทอง. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์, 2550.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ, 2539.
- ชุมชนบ้านระเว, โรงเรียน. หลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนชุมชนบ้านระเว. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ชุมชนบ้านระเว, 2553.
- นิภารัตน์ ทิพย์โชติ. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาช่วงชั้นที่ 1 และ 2 : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบึงทองหลาง เขตบางกะปิกรุงเทพมหานคร. ปรินทิพนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2550.
- บุญจันทร์ สีสันต์. การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2548.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2535.
- . วิธีทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2541.
- บุญส่ง นิลแก้ว. การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปรินทิพนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- เสนอ ภิมจิตรผ่อง. หลักการประเมินผลการศึกษา. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2545.
- ไสว โพธิ์ไทร. การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนบ้านระเว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2556.
- Stufflebeam, Daniel L. Education : Theory and Practice. Belmont, California : Wadsworth, 1973.
- Grimm, Laurence G. Statistics Applications for the Behavior Sciences. New York: John Wiley & Son, 1993.